

Mladší školní věk (raný x střední)

Od vstupu do školy do nástupu pubescence

Od 6-7 let do 11-12

Období střízlivého realismu

„Období klidu“ – změny jsou, ale nezdají se tak převratné a bouřlivé jako v předchozích a následujících obdobích, psychoanalýza období latence, vývoj však pokračuje plynule a trvale, důležité a rozhodující pro budoucnost dítěte.

Mladší dítě – vnímání, myšlení i jednání je velmi závislé na jeho vlastních přáních a fantaziích. Dospívající – co by mělo být, hledání principů, zobecnění. Školní dítě – věk střízlivého realismu, snaha pochopit okolní svět a věci v něm doopravdy, zaměření na to, co je a jak to je. Promítá se to do jeho zájmů, řeči, kresby, písemných projevů, výběru knih i ve hře.

O. Kroh – realismus naivní x realismus kritický.

Aplikace při výuce – názornost, obrázky zachycující vztahy, vlastní manipulace s předměty a experimenty.

Školní zralost

- Soubor duševních schopností a dovedností, které umožňují zvládnout nároky povinné školní docházky a mít z vyučování a školních aktivit prospěch
- Postoj ke vzdělávání formován již na počátku, kladný vztah – úspěch dítěte
- Školní zralost x školní připravenost
- Nezralost x sensitivní období k dané činnosti
- Výběr školy, schopnosti konkrétního učitele
- Odklad školní docházky
 - Počátek 80. let – cca 3 % populace
 - Nyní – cca 20 % populace

Oblasti školní zralosti (dle Thorové)

- Kalendářní věk, rozdíly mezi pohlavími
- Fyzická zralost
- Motorické a grafomotorické schopnosti
- Sociální zralost
- Emoční zralost
- Komunikační schopnosti
- Motivace k učení
- Zralost sluchového a zrakového vnímání
- Rozvinuté rozumové i paměťové schopnosti
- Sebeobslužné dovednosti

Motorický vývoj

Rovnoměrně plynulý tělesný růst – před tímto i po tomto období větší růstové zrychlení.

Hrubá i jemná motorika se zlepšuje – pohyby rychlejší, svalová síla větší, výrazně zlepšená koordinace všech pohybů celého těla – zájem o pohybové hry, sportovní výkony.

Jemná motorika podporuje zlepšení při psaní a kreslení.

Závisí též na rozvíjení a podpoře těchto schopností, vědomí vlastních úspěchů či nezdarů, poměrování vlastních dovedností s vrstevníky i dospělými. Je vhodné uznání a soustavné povzbuzování, obzvláště pokud dítě má tendenci na aktivitu zanevřít, protože ostatní jsou „lepší“.

Smyslové vnímání

Pokroky zejména v oblasti zrakového a sluchového vnímání, dítě je pozornější, vytrvalejší, trpělivější, pečlivější, všechno důkladně zkoumá, není již tolik závislé na svých okamžitých přáních a potřebách.

Nevnímá již jen to, co se vnucuje, ale i to, na co dává záměrně pozor. Schopnost vybavit si přesně dřívější vjemy – vysoká představivost až eidetická schopnost, vrcholí v tomto období. Historicky E. R. Jaensch udává tuto schopnost ve dvacátých letech u 30-50% školáků. Současné výzkumy udávají mnohem menší zastoupení. Možné vysvětlení – pevnost představ závisí na množství vizuální stimulace ve smyslu invertované U-křivky, existuje určité optimum patrně překročené u dětí odchovaných televizí, které vykazují méně přesné, méně dlouho uchované a méně detailní vizuální představy.

Vývoj řeči

Roste výrazně slovní zásoba, roste délka a složitost vět, souvětí jsou složitější, užívání gramatických pravidel je na vyšší úrovni.

Při vstupu do školy slovní zásoba 20 000 slov.

Značné interindividuální rozdíly v obsahu slovní zásoby, v preferenci určitých druhů slov. Řeč, kterou se mluví ve škole, je někdy stejná jako řeč, kterou se mluví doma, někdy více či méně odlišná. To stěžuje pochopení učební látky a zhoršuje šance na pokrok ve výuce.

Problém u etnických skupin s odlišným mateřským jazykem, škola tyto rozdíly nevyrovnává automaticky. Přípravné třídy.

Převaha ve vývoji řeči u dívek, trvá až do věku 11-13 let (lepší výkony v testu verbálních schopností).

Kognitivní vývoj

Piaget – přechod od názorného (intuitivního) myšlení do stadia konkrétních operací – počátek školního věku. Problém s korálky jasný na první pohled, ví určitě, že koráleků je stejně, dokonce se diví, že se ho na to ptáme. Schopnost uvést dvě a více dimenzí do vzájemného vztahu a udržet je v mysli současně – dítě je schopno různých transformací v mysli současně. Chápe identitu, reverzibilitu, vzájemné spojení různých myšlenkových procesů do jedné sekvence. Dle Piageta k těmto změnám dochází najednou, jednoznačně ve všech směrech. Kritické zhodnocení se změnami souhlasí, ale dochází k nim pozvolně a ne nutně zároveň (princip zachování množství – diskontinuitní množství x kontinuitní materiál).

Kognitivní vývoj

Pochopení inkluze prvků do třídy – Je více žlutých kuliček nebo všech kuliček?

Lépe chápe příčinné vztahy, opouští postupně antropomorfní myšlení.

Tvořivé, kreativní myšlení – přináší nové a rozmanité způsoby řešení místo jediného správného, potřeba podporovat, rozvíjet, ne potlačovat – impuls pro školní vyučování.

Charakteristiky myšlení

- Decentrace – uvolňování návaznosti na nápadné leč nedůležité znaky, překonání vázanosti na jeden aspekt
- Konzervace – pochopení trvalosti podstaty i přes změnu vnějšího vzhledu, důraz na konkrétní zkušenost, generalizace jsou obtížné
- Reverzibilita – vratnost myšlenkových operací, reciprocita

Způsoby uvažování

- Klasifikace a třídění – volba kritéria, kombinace kritérií, chápání inkluze, vztahy mezi třídami, nadřazenost pojmů
- Induktivní přístup a analogické myšlení
- Řazení – volba kritéria
- Kauzální uvažování – přesvědčení o příčině
- Cca 8 let – časová nevratnost, poznávání hodin a odhadu vlastních činností

Sociální vývoj

Diferencovanější způsoby sociální reaktivity – reakce dítěte na jiné děti x reakce na dospělé.

Vrstevnická skupina učí – pomoc slabším, spolupráce, soutěživost.

Začínají se projevovat sociální schopnosti a chování – vedoucí a dominující až k extrémům panovačného, agresivního chování x raději se podřizující děti, nechající se vést druhými až k extrémům trpné podřízenosti – podlehnutí svodu kamarádů při různých přestupcích.

Vývoj morálního vědomí a jednání

Piaget ve 30. letech zformulovat tři stádia, Kohlberg v 60. letech ověřoval a dále rozpracoval. Kognitivní vývoj je nutným předpokladem morálního vývoje.

prekonvenční úroveň morálky

orientace na trest

orientace na odměnu – co z toho budu mít? Fanatický smysl pro rovnost

konvenční úroveň morálky

orientace být hodným dítětem – důraz kladen na vztahy

orientace na řád a zákon – „právní pozitivismus“

postkonvenční úroveň morálky – cca kolem 25 roku, pouze 15%

orientace na společenskou smlouvu – kdy právo vede k bezpráví

orientace na univerzální etické principy – individuální svědomí

Vývoj morálního vědomí a jednání

Záměrné výchovné techniky x autentický způsob interakce mezi všemi členy rodiny.

L. C. Wyne – skutečná vzájemnost, vývoj ustrne na heteronomním stupni v případě nedostatku vzájemnosti nebo pseudovzájemnosti.

Emoční vývoj

Vytváří se introspektivní zaměření. V 6 letech „Jak poznáš, že jsi veselý?“ odpovídá dle chování „protože se směju“, v 10 letech „protože se tak cítím“.

Spontánní sebereflexe starších školáků je velmi častá, hovoří často o svých pocitech.

Sebehodnocení se postupně stává realističtější a začíná být poměrně stabilní. Výkyvy nastupují se začátkem dospívání.

Vliv rodičů na kladné či záporné sebehodnocení:

zrcadlová teorie – rodiče dávají najevo, jak si dítěte váží či ho podceňují

teorie modelu – rodiče jako vzor chování